

AUSCHWITZ VZW AUSCHWITZ IN GEDACHTENIS STELT VOOR

OP 9 NOVEMBER 2017
VAN 14 UUR TOT 20 UUR

“Een verloren jeugd”

MUZIEK ONDER HET DERDE RIJK

ATELIER MARCEL HASTIR
HANDELSSTRAAT 51
1000 BRUSSEL

Nationale
Loterij

WWW.AUSCHWITZ.BE

Janusz Korczak Vlaanderen vzw is een jonge pedagogische vereniging die zich laat inspireren door het leven en het werk van Janusz Korczak.

De vereniging ging van start in 2002 met de steun van de vakgroep pedagogiek van de Universiteit Gent.

In 2012 werd de ondersteuning overgenomen door de vakgroep socialeagogiek.

In de werking van Janusz Korczak Vlaanderen vzw staan drie luiken centraal.

1) Informeren: aanbieden van informatiesessies rond het leven en het werk van Janusz Korczak (zowel voor scholieren, studenten als beroepskrachten).

2) Debatteren: organisatie van debatavonden voor studenten en afgestudeerden rond pedagogische thema's die verband houden met het werk van Janusz Korczak.

3) Opzetten/ondersteunen van projecten die gelijke kansen bij kinderen willen bewerkstelligen.

Mieke Felix vertegenwoordigt hen hier vandaag.

Mieke Felix studeerde toneel en voordrachtskunst in Antwerpen, kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Gent en theologie aan de KU Leuven, waar ze afstudeerde met een masterthesis over het katharisme ('Katharen en het vierde evangelie'). Ze gaf 40 jaar les in het deeltijds kunstonderwijs en is nog steeds actief als vertelster (KAHAANIVertellingen) en als docente in het vormingswerk voor volwassenen. Haar grootste interesse gaat uit naar de culturele geschiedenis van de middeleeuwen, met een specifieke focus op het leven en het denken van religieuze minderheden.

Vandaag voert Mieke Felix het 'Verhaal van toen ik oud was', een vertelling over Janusz Korczak, op.

Janusz Korczak, Poolse pediater en schrijver, wordt in 1878 (of 1879) geboren als Henryk Goldszmit. Hij wordt aanzien als één der grote namen van de kinderpedagogie van voor de Tweede Wereldoorlog. Zijn naam zal blijvend roem genieten voor zijn pedagogisch werk, kinderliteratuur en zijn strijd voor kinderrechten.

Henryk Goldszmit wordt in Warschau in een joodse familie geboren. Zijn moeder, Cecylia Glebicka, is lid van de joodse gemeenschap van Kalisz en zijn vader Józef is advocaat en lid van de joods-progressistische beweging *Haskala*. Bij zijn geboorte nemen zijn ouders niet de moeite hem in de registers in te schrijven, vanwaar de verwarring rond zijn geboortejaar. Zijn schooljaren, waarbij onderwezen wordt in het Russisch, brengt hij door in Warschau. Wanneer op 13-jarige leeftijd zijn vader geïnterneerd wordt, stort Janusz Korczak zich op het lezen en dit om verschrikkelijke angsten te verdrijven. Zijn grootmoeder, die de enige was die hem steeds aanmoedigde zijn droom de wereld van de kinderen te verbeteren te vervullen, overlijdt een jaar later. Uiteindelijk pleegt zijn vader in 1897 zelfmoord en laat de familie zonder enige financiële zekerheid achter, hetgeen Korczak tijdens zijn adolescentie verplicht te gaan werken. In 1898, het jaar waarin hij de naam Janusz Korczak als pseudoniem tijdens een literaire wedstrijd gebruikt, begint hij met studies geneeskunde aan de Universiteit van Warschau. Hij verlaat het land in 1899 en vertrekt naar Zwitserland om zich de pedagogie van Johann Heinrich Pestalozzi eigen te maken. Hij interesseert zich in scholen, kindershospitelen en de gratis leesalen voor kinderen van dat land.

Tijdens de Russisch-Japanse oorlog (1905), het jaar waarin hij afstudeert, neemt hij deel als militaire arts. Tussen 1903 en 1912 werkt hij, samen met Samuel Goldflam, met wie hij talrijke sociale zaken ondersteunt, als pediater in een kinderziekenhuis. In 1907 vertrekt hij naar Berlijn om zich te verbeteren als arts en neemt deel aan verschillende conferenties en bezoekt er tal van scholen. Hij richt in Warschau het joodse weeshuis *Dom Sierot* op, waar hij directeur van wordt. Hij sticht er een soort 'republiek', met een eigen parlement, tribunaal en krant voor de kinderen.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog staat hij aan het hoofd van een militair hospitaal aan het Oekraïense front. Na de oorlog keert hij terug naar Warschau en werkt er zowel in Łódź als in Kamion, nabij Warschau.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog en de nazibezetting ontfermt Korczak zich over de weeskinderen in het getto van Warschau. Begin augustus 1942 worden de kinderen uit het getto gedeporteerd. Hun vertrek uit het getto wordt als volgt beschreven: "Korczak voerde een stoet van 192 kinderen aan, die hun mooiste kleren hadden aantrokken en met militaire bottines door de straten stampden terwijl ze de vlag van Koning Mathias de Eerste droegen. Ze gingen hand in hand met hun 'oude dokter' en werden vergezeld van een tiental verpleegsters". Die dag werden 4 000 kinderen uit de weeshuizen van het getto van Warschau gedeporteerd door de nazi's. Janusz Korczak verkoos zijn kinderen te volgen tot in de gaskamers van Treblinka.

Brundibár is een kinderopera uit 1938. Het wordt door Adolf Hoffmeister geschreven en door de Duits-Tsjechische componist Hans Krása van muziek voorzien. In september 1943 vindt de eerste opvoering plaats door de gedeporteerde kinderen van het concentratiekamp Theresienstadt. In volkse Tsjechische taal betekent Brundibár een hommel, in dit stuk vertaald naar een slecht mens: een door Hitler geïnspireerde orgelspeler.

De fabel van deze opera heneemt klassieke elementen uit Hans en Grietje en van de Bremer Stadsmuzikanten. Aninka en Pepíček zijn zus en broer. Hun vader is gestorven en hun moeder is ziek en heeft melk nodig om te genezen. Maar de kinderen hebben geen geld en besluiten op de markt te gaan zingen om wat centjes te krijgen om er melk mee te kopen. De tirannieke Brundibár ziet dit echter niet zitten en overstemt hun gezang met zijn orgelmuziek. Met de hulp van een paar straatkinderen, een kleurrijke vogel, een hongerige kat en een geleerde hond proberen Aninka en Pepíček de boze man te ontkomen. Krása en Hoffmeister schrijven de opera in 1938 als een inzending voor een wedstrijd van het Ministerie voor Onderwijs en Burgerlijke vorming, maar deze wordt ingetrokken als gevolg van de veranderde politieke situatie (Tsjecho-Slowakije wordt op dat moment bezet). Toch vinden er een aantal repetities plaats in het weeshuis van Praag dat dienst doet als opvangplaats voor kinderen die door de oorlog van hun ouders gescheiden worden. Op het ogenblik van de eerste opvoering, worden Krása en de scenograaf Frantisek Zelenka naar Theresienstadt gedeporteerd. In juli 1943 komen bijna elk personeelslid van het weeshuis en alle kinderen van het koor in het kamp terecht. Enkel Hoffmeister verlaat Praag tijdens

Krása begint aan de hand van een paar partituurfarden en dankzij zijn goed geheugen, de opera te herschrijven in het kamp. Hij past de partituur aan aan de voor handen zijnde instrumenten: fluit, klarinet, gitaar, accordeon, piano, percussie, 4 violen, een cello en een bas. Zelenka bouwt een decor aan de hand van geschilderde panelen met gaten erin waardoor de kinderen hun hoofden steken om de dierenrollen te vervullen. Op 23 september 1943 wordt *Brundibár* voor het eerst opgevoerd in Theresienstadt. De dichter Emile Saudek herschrijft het libretto en Camilla Rosenbaum verzorgt de choreografie. Het operastuk wordt het jaar daarop 55 keer opgevoerd.

In 1944 wordt het stuk gespeeld voor het Rode Kruis dat het kamp bezoekt om de geruchten over de kampen de kop in te drukken. Wat de bezoekers niet wisten, is dat een hele *mise-en-scène* plaats heeft gevonden om de indruk te wekken dat de joodse 'gevangenen' hier een gezellig leven leiden. Een groot aantal gedeporteerden worden net voor het bezoek naar Auschwitz gezonden om 'plaats te maken'. De opera wordt gefilmd en als een propagandafilm gebruikt. De meeste kinderen en de maker van de propagandafilm zullen nadien in Auschwitz vermoord worden.

Katarzyna Naliwajek-Mazurek is sinds 2007 lid van de faculteit van het *Institute of Musicology at the University of Warsaw*. Haar onderzoek in de laatste 10 jaar omarmt een breed aspect van de muziek gedurende de Tweede Wereldoorlog in het bezette Polen. Zij schrijft ook regelmatig over hedendaagse Poolse muziek, opera, muzikanalyses en de link tussen muziek en politiek in de jaren 1930 en 1940. Haar wetenschappelijke betrokkenheid vertaald zich in talrijke conferenties, artikels, muziekbesprekingen, uitgaven en vertalingen. Zij nam een belangrijk aantal interviews met overlevenden op en werkte onder meer samen met de Poolse nationale radio, met het Pools nationaal Audiovisueel Instituut en met het *Polish Music Information Centre and Channel Classics*. Haar proefschrift in 2009 behandelde de muzikale schoonheidsleer van de Pools-Zwitserse componist Constantin Regamy en kreeg de *Feicht Award of the Musicologists' Sec-*

tion of the Polish Composers' Union. In 2016 won zij de Rector's Award for achievements influencing development and prestige van de Universiteit van Warschau. Eveneens ontving zij de toekenning van het Poolse National Science Centre om verder onderzoek te verrichten naar de muziek tijdens de Tweede Wereldoorlog in het Generaal-gouvernement. Dankzij het Jack, Joseph and Morton Mandel Center for Advanced Holocaust Studies aan het Holocaust Memorial Museum in Washington en het Weense Library for the Study of the Holocaust & Genocide was zij ook in staat onderzoek te verrichten in het buitenland. Zij kreeg in 2015 de Literary Prize of City of Warsaw en de geschiedkundige prijs 'Klio' voor haar boek *Warszawa 1939-1945. Okupacyjne losy muzyków* [Warsaw 1939-1945. Verhalen van muzikanten, met coauteur Elzbieta Markowska] en de Hosenfeld/Szpilman Gedenkprize aan de Universiteit van Lüneburg in 2011 voor haar multimedia tentoonstelling *Music in Occupied Poland 1939-1945* die in Polen en Duitsland te zien was. Mevrouw Naliwajek-Mazurek maakt deel uit van de Witold Lutoslawski Society, is lid van het repertoirecomité van het Warsaw Autumn International Festival of Contemporary Music en van de Polish Composers' Union en gaf lezingen aan het Max-Planck-Institut für Bildungsforschung Berlin (2011), aan de University of Arizona, aan de Université Libre de Bruxelles (2013), aan de Wiener Library for the Study of Holocaust and Genocide (2015) en aan de University London, Royal Holloway (2016).

Het Kinderkoor van Lodz ontstaat in 2012 in het *Lodz Opera House* en is nu sinds twee jaar een onafhankelijke vereniging. Het koor stelt zich tot doel de mensen van Łódź eraan te herinneren dat vele jaren terug Joden als burens hadden vooraleer zij tijdens de Tweede Wereldoorlog werden uitgeroeid. Het koor bestaat uit 45 kinderen tussen 5 en 18 jaar, die voor het merendeel a capella zingen en dit met een uitgebreid repertoire in 13 talen: folk, klassiek, sacrale muziek en entertainment. De kinderen oefenen 7 uur per week en streven artistieke perfectie na. Voor zover bekend, is dit het enige koor in de wereld dat a capella zingt in het Jiddisch en in het Hebreeuws.

Elk jaar zingen zij bij herdenkingen van verschillende gebeurtenissen rond de Shoah. Ter gelegenheid van de 75ste verjaardag van de 'Grote Deportatie' (de massale deportatie van de kinderen uit het getto van Łódź zonder hun ouders) werd zelfs een nieuw lied gecomponeerd: het verhaal van twee kinderen die, weggerukt van hun families, uit het getto gedeporteerd worden. De kleinste kinderen van het koor zingen dit lied, dat met het klaaglied van de moeder en het wegrijden van een trein afsluit. Het is ook een manier om de jeugd de geschiedenis van wat ooit een bloeiende gemeenschap was met een boeiende cultuur vooraleer de Shoah dit alles brutaal wegveegde aan te leren. Het koor werkt momenteel aan een eerste CD.

Repertoire voor vanavond

Arum dem fajer (trad.)

Rozhinkes mit mandlen (muziek en tekst Abraham Goldfaden)

Hajarden (trad.)

Atzej shitym omdim (trad.)

Tumbalalaika (trad.)

Yerushalayim Shel Zahav (muziek en tekst Naomi Shemer)

Kinderjohren (muziek Mordechaj Gebirtig)

Avinu Malkeinu (trad.)

Meyn shtetele Belz (muziek Aleksander Olszaniecki, tekst Jacob Jacobs)

Az de Rebe tanzt (trad.)

Vehi she'amdah (trad.)

Bublichki (muziek Uli Hooves, tekst Yakov Jadov)

Ale brider (muziek Morris Winshevsky)

Mach tsu di eigelech (muziek Dawid Bajgelman, tekst Isayah Spiegel)

Hava nagila (muziek trad., tekst Abraham Zevi Idelsohn, Mosheh Nathanson)

IN HET SPOOR VAN DE SHOAH IN POLEN

Van 6 tot 13 augustus 2018 organiseren wij de studiereis **'In het Spoor van de Shoah in Polen'**.

Deze historisch onderbouwde reis gaat steeds uit van een stad, zijn voormalige getto en joodse aanwezigheid, van daar naar de *Umschlagplatz*, plek van verzameling en deportatie, om te eindigen aan de voormalige uitroeiingscentra.

Elk bezoek wordt pedagogisch ondersteund door foto's, plannen, tekeningen en getuigenissen.

Wij bezoeken de steden Warschau, Lublin, Radom, Włodawa, Zamość, Łódź en Siedlce en de sites, de musea en de memorialen van Chetmno, Majdanek, Belzec, Sobibór en Treblinka.

De inschrijvingen zijn nu open en gebeuren per mail op volgend adres:

georges.boschloos@auschwitz.be

